

Notat

Til By- og Landskabsudvalget
Kopi til -
Fra Mette Halgaard
Sagsnr./Dok.nr. 2014-24972 / 2014-24972-113

Juridisk Afdeling, BLF

By- og Landskabsforvaltningen
Stigsborg Brygge 5
9400 Nørresundby
by.landskab@aalborg.dk

Init.: MEH

26-02-2015

Ekspropriation – Ll. Vildmose – lov om offentlige veje

Naturgenopretningen i Lille Vildmose

Aalborg Kommune, Naturstyrelsen, Himmerland og Aage V. Jensen Naturfond har indgået et samarbejde om naturgenopretning i Lille Vildmose. EU- LIFE programmet har støttet projektet med 31 mio. kr. Lille Vildmose er omfattet af både en fredning og en NATURA 2000 plan. Såvel fredningen som NATURA 2000 planen påpeger mulighederne for og nødvendigheden af, at de tilbageværende dele af højmosen, som er en truet naturtype, skal beskyttes gennem genskabelse af en naturlig hydrologi i området.

Et vigtigt delprojekt i denne strategi er at genskabe Birkesø og hæve vandstanden på de arealer, som ligger vest for søen. Dermed bremser man den u hensigtsmæssige og for højmosen skadelige afvanding af Tofte Moses nordkant. Tofte Mose er Nordeuropas største højmose i lavlandet og er som sådan international højt prioriteret natur.

De veje, som førte gennem den udtørrede Birkesø, vil blive oversvømmede og dermed er der opstået en nødvendighed af at sikre, at publikum forsat har adgang til det fugletårn, som er opført ved kanten af Tofte Sø, og som årligt har besøg af ca. 25.000 gæster. Netop dette fugletårn er et vigtigt punkt for formidlingen af fuglelivet og det unikke naturområde. Som lodsejer har Aage V. Jensen Naturfond tilsvarende behov for at kunne komme til de græsningsarealer i Purker og Smidie Fenner, som hvert år lejes ud til græsning. Endelig har der været behov for at erstatte den Nationale Cykelrute, som også forløb gennem den udtørrede Birkesø. Dette har medført, at genopretningsprojektet har indarbejdet en ny vejadgang fra Vildmosevej til Langelinie vest for den genskabte Birkesø.

Naturstyrelsen, Himmerland er projektansvarlig i forhold til den del af LIFE-projektet, som vedrører genopretningen af Birkesø. Naturstyrelsen har derfor anmodet Aalborg Kommune om, som ekspropriationsmyndighed, at iværksætte en ekspropriation efter reglerne i lov om offentlige veje. Naturstyrelsen har afgivet en friholdelseserklæring, hvorefter styrelsen friholder Aalborg Kommune for ethvert krav, som følge af ekspropriationen såsom udgifter til arealerhvervelse og øvrige erstatningskrav mv. Anlægsudgifterne i øvrigt afholdes tillige af Naturstyrelsen over det igangværende Life-projekt.

Ekspropriationens lovlighed – herunder hensynet til almenvellet

Efter grundlovens § 73, stk. 1, kan ingen tilpligtes at afstå sin ejendom, uden hvor almenvellet kræver det. Det kan kun ske ifølge lov og mod fuldstændig erstatning. Grundloven opstiller altså 3 betingelser, der skal være opfyldt for, at der kan foretages ekspropriation:

1. Almenvellet skal kræve det
2. Der skal være hjemmel i lov

3. Der skal ydes fuldstændig erstatning

Den første betingelse er som anført, at almenvellet skal kræve det. Det antages i den statsretlige litteratur, at udtrykket "almenvellet" almindeligvis må forstås som ensbetydende med *almene samfundshensyn*. Det formål der eksproprieres til, skal således udspringe af almene, saglige, samfundsmæssige interesser.

En konkret ekspropriation skal følgelig være nødvendig set ud fra almene samfundshensyn og må ikke gå videre end, hvad sådanne hensyn tilsiger.

Det forekommer oplagt, at ekspropriation med henblik på etablering af landeveje, institutioner mv. – formål der har offentlig karakter – ligger indenfor almenvellet.

Af retspraksis fremgår det imidlertid, at også en ekspropriation til anlæggelse af en offentlig sti med henblik på realisering af et kulturhistorisk formål var lovlig:

Højesterets dom af 15/12 1999 (UfR 2000.577/1)

Sønderborg Kommune eksproprierede i medfør af § 43 i lov om offentlige veje et areal på ca. 660 m² af en ejendom, der blev drevet som frugtplantage, til anlæggelse af en 3 m bred sti for offentligheden. Formålet med etableringen af stien var at give offentligheden mulighed for at foretage rundtur til fods for at danne sig et indtryk af bl.a. de kampe, der i 1864 fandt sted i det pågældende område efter landsætningen af tyske tropper på øen. Da ekspropriationen måtte anses for nødvendig for at realisere det anførte kulturhistoriske formål, da ekspropriationen ikke gik ud over, hvad ekspropriationsformålet krævede, da der ikke var grundlag for at statuere, at der i kommunens behandling var indgået usaglige hensyn, og da det ikke var godtgjort, at det, der opnåedes ved ekspropriationen, ud fra proportionalitetsbetragtninger ikke stod i rimeligt forhold til de gener, ekspropriationen havde medført, fik grundejeren ikke medhold i en påstand om, at ekspropriationen var ulovlig eller ugyldig.

Herudover er det – sådan som det også kan læses af højesteretsdommen ovenfor – en betingelse, at indgrebet er nødvendiggjort af den almene interesse, jf. ordene "kræver det" i grundlovens § 73. Betingelsen om nødvendighed indebærer, at selve ekspropriationen skal være nødvendig for at opnå det ønskede formål, ligesom realiseringen af projektet, som altovervejende hovedregel skal have en vis aktualitet, det vil i praksis sige, at anlægsarbejdet er nært forestående, og at der af anlægsmyndigheden er afsat de økonomiske midler til gennemførelsen af projektet.

Det vurderes på denne baggrund, at også en ekspropriation til nye offentlige veje i Lille Vildmose, der bidrager til formidlingen af et værdifuldt naturområde, som udgør Danmarks største landfredning, er nødvendig ud fra almene samfundshensyn. Hertil kommer at vejene tillige udgør vejadgangen for lodsejere i området til erstatning for de allerede nedlagte veje i (den udtørrede) Birkesø.

I forhold til grundlovens krav om lovhjemmel fremgår det af § 43, stk. 1 i lov om offentlige veje, at vejbestyrelsen (kommunalbestyrelsen) kan iværksætte ekspropriation til offentlige vej- og stianlæg. Ekspropriation kan ske til nyanlæg, udvidelse og ændring af bestående anlæg, til tilbehør og nødvendige supplerende foranstaltninger, herunder f.eks. vigepladser. Ved ekspropriation kan der erhverves ejendomsret til arealer og pålægges midlertidige indskrænkninger i ejerens rådighed, såsom f.eks. midlertidig brug af arealer til arbejdsareal under anlægsarbejdet.

Bestemmelsen opfylder kravet i grundlovens § 73 til, at ekspropriation kun kan ske ifølge lov.

Det bemærkes, at de af ekspropriationen berørte grundejere naturligvis har mulighed for indenfor en frist af 4 uger at indbringe ekspropriationsbeslutningen for Vejdirektoratet. Direktoratet foretager i forbindelse med en klagesagsbehandling en prøvelse af beslutningens lovlighed, herunder om ekspropriationen er påkrævet af hensyn til almenvellet.

I forhold til kravet i grundloven om fuldstændig erstatning sikres det, at borgerne – uanset at de af hensyn til almenvellet må afstå en del af deres ejendom – ikke lider økonomisk tab herved. Borgerne er i kraft af bestemmelserne i vejloven om behandling af erstatningsspørgsmålet ved taksationsmyndighederne sikret en uvildig afgørelse af dette spørgsmål.